

Mică istorie a unui secol mare

Coordonator
Monica Onojescu

ARTHUR

CUPRINS

Cuvânt-înainte	5	Florin IRIMIA	152
Simona ANTONESCU	8	O dată în viață	
1 Decembrie 1918 – mesaje peste munți		Ciprian MĂCEȘARU	170
Florin BICAN	24	O poveste cu happy-end	
Pădurea vie. Un episod mai puțin cunoscut din insurecția copacilor		Alex MOLDOVAN	180
Adrian BUZ	42	Trei săpunuri Rexona și o casetă cu <i>The Wall</i>	
Portretul artistului ca Tânăr Om Nou		Veronica D. NICULESCU	192
Ruxandra CESEREANU	56	Timbrul	
Lucreția		Doru POP	210
Marius CHIVU	70	Capitolul Oonoo. Primul sertar sau Cearta cu Gașcamicădeciudăți	
Scrisori din țările calde		Adina POPESCU	224
Horia CORCHEȘ	92	Unde e laptele de Alimentara?	
Luceafărul		Bogdan RĂILEANU	238
Péter DEMÉNY	102	Teoria apropierei	
Nu-mi lua iubirea.		Ana ROTEA	254
Fragment dintr-un jurnal		Autodenunț sau marmeladă?	
Tudor GANEA	112	Victoria PĂTRAȘCU	266
FZN		Lamento pentru pelican azuriu	
Laura GRÜNBERG	122	Doina RUȘTI	278
Nasul lui Ceașcă		Ziua Națională	
Anca HAȚIEGAN	134		
Copila română. O poveste din refugiu			

Foto © Cătălin Olteanu

SIMONA ANTONESCU

Simona ANTONESCU s-a născut în 1969 la Galați. A urmat cursurile Facultății de Chimie din cadrul Institutului Politehnic București. A debutat în 2015 cu *Fotograful Curții Regale*, roman câștigător al Concursului de Debut al Editurii Cartea Românească și al Premiului pentru Debut al Uniunii Scriitorilor din România. Romanul a fost nominalizat la Premiile Observator cultural 2016 și a fost finalist la *Festival du Premier Roman de Chambéry*. În anul următor, Simona Antonescu publică la Cartea Românească *Darul lui Serafim*, iar în anul 2017 apare la Polirom romanul *Hanul lui Manuc*.

Istoria se repetă? Ca să putem răspunde la această întrebare, ar trebui să cunoaștem bine istoria, mai ales pe cea mică, a oamenilor care au trăit-o. Cum s-au văzut evenimentele ultimului secol prin ochii unui copil care a fost contemporan cu ele?

Cum arăta o zi din viața unui copil care a văzut Marea Unire? La această întrebare am încercat să răspund în povestirea mea. Iar dacă istoria se repetă sau nu, asta va ști numai acela care, trăind prezentul cu atenție, cunoaște în același timp trecutul.

1 Decembrie 1918 – mesaje peste munți

Nu era prima oară când fugea de acasă. Știa ce avea să pățească la întoarcere și era de acord să plătească prețul acesta pentru libertatea lui de o zi. Toate cele ce urmau să se petreacă de-a lungul orelor în care ar fi fost stăpân absolut pe viața lui, toate aventurile nebănuite pe care apoi le-ar fi povestit băieților meritau chelăneala pe care știa că avea să o primească de la maică-sa.

Prima oară fugise peste dealuri, dincolo de apa Mureșului, la Sântimbru, unde făcuseră ăia un bal cu fete, în vară. Normal că era cu fete, că doar bal fără fete nu există. În vremea din urmă, Emil descoperea tot mai

multe lucruri care nu existau fără fete, iar descoperirile acestea îl nedumereau.

Clopoțelul atârnat deasupra ușii prăvăliei se zbătu cu veselie, anunțând că a intrat un mușteriu, iar Emil își amână planurile de fugă și gândurile despre balul sătmărenilor.

— Servus! îl salută Iuliana păpușarului, o femeie corpulentă care întotdeauna respira cu mare greutate după ce bătea drumul scurt de acasă până la prăvălia de marchităni și mărunțișuri a fraților Măieruș.

— Servus, răspunse frumos Emil, din spațele tejghelei.

— Tu, copile, continuă nevasta păpușarului din Blaj, apăsându-și pieptul cu palma grăsună ca să-și domolească bătăile inimii, atâtă vânzoleală pe stradă, ca ieri și ca azi, eu încă n-am mai văzut! Doamne, păzește-ne, ce ni se va întâmpla oare?

Emil cercetă cu o privire iute cele două străji aflate de o parte și de alta a ușii prăvăliei, pe trotuar. Tocmise încă de dimineață pe Mătăcuță și pe Soldo ca să supravegheze centrul orașului și să-i dea imediat de veste dacă oaspetele sosit cu o zi înainte se pregătesc de plecare. Cu el plănuia să fugă de acasă Emil, cu medicul militar Victor Onișor,

aflat în drum spre Alba Iulia și poposit pentru o noapte la ei, în Blaj.

Mătăcuță, înalt și deșirat, fără palton și numai cu un fular înfășurat în jurul gâtului, fluiera lipsit de griji în stânga ușii, cu mâinile vârâte adânc în buzunarele pantalonilor. Soldo, mai scund cu aproape un cap și îndesat ca un sac de cartofi, cu palton nou și călduros, așa cum se cuvine unui fecior de avocat, vorbea neîncetat, gesticulând și învârtindu-se pe loc ca un titirez, în dreapta ușii.

Simțind privirea lui Emil, cei doi prieteni de afară îi făcură semne de liniștire prin ochiurile înguste ale ferestrelor prăvăliei.

— Îmi trebuie o jumătate de duzină de cârlige moș și babă din cele mari, niște ace de cusut și doi metri de panglică organza cam la vreo două degete lățime, ceru nevasta păpușarului.

Emil își scoase băscuța cu cozoroc îngust și o puse pe marginea tejghelei, cum făcea de fiecare dată când se pregătea să ducă la îndeplinire o comandă cu mare iujeală, apoi strânse toate cele cerute într-o pungă de hârtie maro, o împături frumos la gură și i-o întinse femeiei:

— Doi lei și optzeci de bani, zise băiatul.

Păpucăreasa plăti și ieși. Mătăcuță și Șoldo dădură năvală în prăvălie, îmbrân- cindu-se de pe urmele vreunui război înce- put, pesemne, afară.

— Ce vreti? De ce-ați părăsit postul? îi întrebă Emil. Gata, pleacă?

— Nu pleacă, mă, e tot în balconul Pri- măriei, vorbește oamenilor. Tu nu-l auzi de aici? spuse Șoldo. Auzi, mă? Da' tu chiar ai de gând să te duci la Alba Iulia? Nu te omoară maică-ta?

— Taci, tu! îi luă apărarea Mătăcuță. Ce să-l omoare?

Mătăcuță era, ca și Emil, orfan de răz- boi, și amândoi considerau de datoria lor de băieți lipsiți de tații să se arate greu de stă- pânit de către mamele lor. Războiul cel Mare care tocmai se isprăvea părea a avea legă- turi mai puternice cu cei doi băieți cărora le răpise tații, și din această pricina Șoldo se simțea uneori cam stingher între ei doi.

Cu o zi în urmă sosise în Blaj medicul militar Victor Onișor, răscolind orașul și vie- ţile oamenilor. Venea din Bistrița și călătorea către Alba Iulia. Poposea pe cale în fiecare așezare și le vorbea oamenilor descumpă- niți de întâmplările vremii din urmă des- pre Unire, despre Sfatul Național, despre

jurământul de credință pe care erau îndem- nați să-l facă Regelui Ferdinand.

— Oameni buni, au pornit către Alba Iulia nenumărate delegații din toate așeză- rile Ardealului, vestise de la balconul Primă- riei din Blaj medicul militar. Au fost înființate Sfaturi Naționale în multe orașe. Primăriile, școlile, găurile și oficiile poștale sunt vegheate de străji românești. Vă îndemn să faceți și aici la fel. Puneți pază ca să opriți furturile și spargerile, căci răufăcătorii vor căuta să profite de zilele acestea tulburi.

Când fusese scos steagul tricolor din podul școlii, în oraș se iscăse o rumoare de stupină ținută la cald. O mână de bărbați traversaseră centrul Blajului cu steagul flu- turând pe spatele lor, cum nu fluturase el niciodată până atunci. Cerul chinuit al ulti- mei zile de noiembrie se luminase preț de o clipă, iar culorile sticliseră cu înțeles.

Când steagul ajunsese în fața Primăriei și Victor Onișor le ceruse oamenilor să jure credință Regelui, cu mâna pe tricolor, Emil, Mătăcuță și Șoldo fuseseră printre cei dintâi care apucaseră pânza în pumni. Repetaseră cuvintele jurământului odată cu toți bărbații din piață, gâtuți de entuziasm. Aveau trei- sprezece ani și erau încredințați că cele ce se

petrec îi ridică, în sfârșit, la nivelul adulților, făcându-i pe loc egalii lor.

— Asta înseamnă că, de-acum înainte, putem merge la balurile din Regat? întrebăse Mătăcuță, auzind că Ardealul se va uni cu țara. Băi, fete din Regat! strigase el, străbătut de o idee care părea că-i aprinde imaginația, iar fularul ce-i ținea loc de palton își răsfirase cu înfiorare capetele, la auzul acestei posibilități.

În seara aceea puseseră la cale să fugă de acasă toți trei, să plece pe ascuns la Alba Iulia, unde se adunau toate delegațiile pentru Marea Unire. Astăzi însă numai Emil mai rămăsese credincios ideii. Simțindu-se vinovăți că-l lăsau singur într-o astfel de aventură, Mătăcuță și Șoldo se oferiseră să stea cu ochii pe medicul militar Victor Onișor și să dea de veste imediat ce ar fi pornit către gară.

Se prezentaseră dis-de-dimineată la prăvălia de marchităni și fraților Măieruș, unde lucra pe simbrie Emil, și plănuiseră totul în cele mai mici detaliu. Aveau să-l supravegheze pas cu pas pe Victor Onișor. Aveau să-i țină locul la teajhea prietenului lor Emil, atunci când delegația va porni către gară. Aveau să-o țină departe de tren, prin orice mijloace, pe mama lui Emil, până când garnitura va pleca.

Planul părea fără cusur, numai că ziua se dovedise a fi plină de întâmplări neprevăzute. Era pentru întâia oară când Emil înțelegea ce vrea să zică vorba *nu aduce anul ce aduce ceasul*.

Mai întâi, încă de la prima oră, când nici nu se luminase bine afară, iar gerul pișca, vestind iarnă grea, fiica hotelierului din Blaj se ivi în fața prăvăliei și prinse a ciocăni cu multă nerăbdare în ușa încuiată, zdrăngănind ochiurile mici de geam. O chema Livia și era de doisprezece ani. Locuia la ultimul etaj al Hotelului Univers, unde părintii ei și o mătușă rămasă fată bătrână ocupau mai multe odăi.

Mătușa cea bătrână era patroana hotelului și, pentru moștenire, părintii Liviai muncescă în hotel de dimineață până seara, ținând fără alt ajutor administrarea, contabilitatea și evidența rezervărilor. Educată și retrasă, fata hotelierului nu-și aflase niciodată locul nici printre copiii Blajului, cu care bătrâna să mătușă îi interzicea să aibă de-a face, nici cu bruma de societate aleasă pe care Livia o cam disprețuia, în ascuns.

În prăvălia încă neluminată și cu ușa de la intrare încuiată, Măieruș cel bătrân și cu Emil umpleau cutiile de pe rafturi cu mărunțișurile aflate la vânzare. Livia mai ciocănise

încă o dată, apoi făcuse palmele căuș în jurul ochilor și privise înăuntru.

— Ia vezi, măi copile, ce-i, îi spusese Măieruș cel bătrân. Văd că nu se lasă.

Emil descuiase și Livia dăduse buzna în prăvălie, scotându-și mănușile împletite, din lână, cu gesturi de mare doamnă. Purta un paltonăș cu guler elegant și botine încheiate cu bumbi negri până sus, pe picior. De sub pălăriuța din fetru, cozile ei castanii ieșeau perfect disciplinate, împrăștiind în jur același aer de aristocrație prăfuită ca și stăpâna lor. Înaltă și înfumurată, fata trecu pe lângă Emil, șoptind din vârful buzelor un „Bună dimineață”.

„Dă-o-n papucii măței, că prea e făloasă!” își spusese băiatul. „Așa, i-a cusut maică-sa rochie și i-a târguit mătușă-sa palton, no și? Asta-i motiv să nu te mai uiți la oameni?”

— Da? rostise el apoi, fără să se miște din pragul prăvăliei, ca și cum ar fi vrut să încuiie la loc, de vreme ce urmau să deschidă abia peste o jumătate de ceas.

— Caut panglică tricoloră, spusese Livia cu multă importanță. Astăzi se adună iarăși doamnele orașului la hotel, ca să facem cocarde tricolore, să prinDEM în pieptul delegației care va pleca împreună cu domnul Victor Onișor.

„Să facem cocarde tricolore” o imitase numai în gând Emil, în vreme ce scotea de prin sertare tainice panglica tricoloră. În preajma Liviei mirosea a lavandă. Băiatul puse metrul de lemn pe teighea și întrebă scurt:

— Cât?

— Douăzeci de metri, răspunse fata, în vreme ce Emil îi privea pe sub sprâncene măinile albe ieșite din mănuși, atât de albe, încât băiatul era încredințat că sunt reci ca gheăța, și un fior îi străbătu șira spinării la gândul că degetele ei le-ar putea atinge pe ale lui.

— N-am douăzeci de metri, îi spuse cu cea mai plăcătoare voce pe care și-o putu făuri.

— Tu, nu se poate să nu ai, îmi trebuie neapărat! se sperie Livia.

— La bună vedere și bagă de seamă ce faci pe-aici, se auzi de la ușa din spate glasul lui Măieruș cel bătrân, care pesemne isprăvise treburile și pleca acasă.

— La revedere, domnule! îi răspunse Emil.

Fiica hotelierului, singura dintre fetele cunoscute de el care fusese primită de doamnele Blajului la serile în care lucraseră cocardele tricolore, stătea ușor descumpănată în fața lui, răsucind mănușile în mâini. Lui Emil îi păru că privirea ei se mai îndulcise după

